

FARVERIG FREMTID

Der kommer farver. Det livgivende, opløftende og inspirerende erstatter alt det hvide og sortgrå, som har præget hjem og arbejdspladser i mange år.

Det er ikke længere nok blot at smide et par skind og strikkede puder som supplement til møbler af træ for at skabe hjemlighed i den uformelle mødezone: det skal fylde og stråle mere.

Det handler om trivsel: vi vil tage ansvar for den menneskelige bæredygtighed - for os selv, vores nærmeste og andre.

Paradigmeskift

I skiftet ind i og hen mod en bæredygtig fremtid er vi godt i gang med at skrue forbruget ned. Vi kigger i egne og andres kældre og på lofter for at se, hvilke gamle glemte ting vi kan støve af, slibe og male. Arkitekttegnede møbler kan måske ombetrækkes eller få kulørte hynder. De skal jo holde i mange år. Nogle af os begynder at spare op til at kunne købe det, som virkelig glæder os. Det, vi investerer i, skal helst holde for resten af livet, og børnene kan arve det.

Brug-og-smid-væk-kulturen er ved at være pinlig. Tendensen er, at vi skal passe godt på det, vi allerede har og holde det, som vi holder af, nænsomt ved lige.

Samtidig har vi indset, at vi selv producerer stress, ensomhed og depression, og at det problem skal løses samtidig med nedbringer af CO₂ og hjælp til at afskaffe fattigdom: Vi må kigge indad og tage egen iltmaske på først.

“Min kæreste og jeg er begyndt at investere i malerier, for man bliver så glad af farver. Vi har arvet mine bedsteforældres gamle Søren Lund sofa, og den betrækker vi om i lyngfarvet, så den passer til det billede, vi lige har købt. Vi diskuterer, om vi skal male loftet lyseblå.”

- Signe, ekspedient i Magasin.

Stemning

Stemningen vil fremover være langt vigtigere end stil. Det skal være sanseligt, smukt og meningsfuldt. Stemningen skal gerne udtrykke en historie eller være med til at bygge en historie om et levende liv, der kan holde.

Vi er så småt begyndt at indrette langsigtet og fodre følelsen af at høre til her, hvor vi bor og arbejder, i forbundethed med kloden og hinanden.

Farver bliver fremover basis for stemninger af hjemlighed, eventyrlighed, fredfyldthed, livlighed, fortryllelse, eksotiske, teatraliske eller poetiske huler med hygge og hjertevarme, der vil gro frem på et utal af måder, suppleret med nuancer i træ, sten, planter og tekstiler.

Farver er en vigtig del af et billede og en vigtig del af rum. Naturen og kunsten bliver inspirationen til farvekombinationer og variationer i former og overfladestrukturer. Det er, som om naturen bevæger sig ind i husene, og som om husene former sig efter naturen.

Minimalismens grafiske hvid-grå-sorter kommer ikke tilbage. Den er udtryk for en lang periode med materiel vækst, hvor mange af os har haft råd til at købe næsten hvad som helst og løbende skifte ud til hvad som helst. Vi har løbet meget stærkt i hamsterhjulet, og flere har derfor haft råd. Indtil vi blev syge og opdagede, at vi havde hjemve, når vi var hjemme.

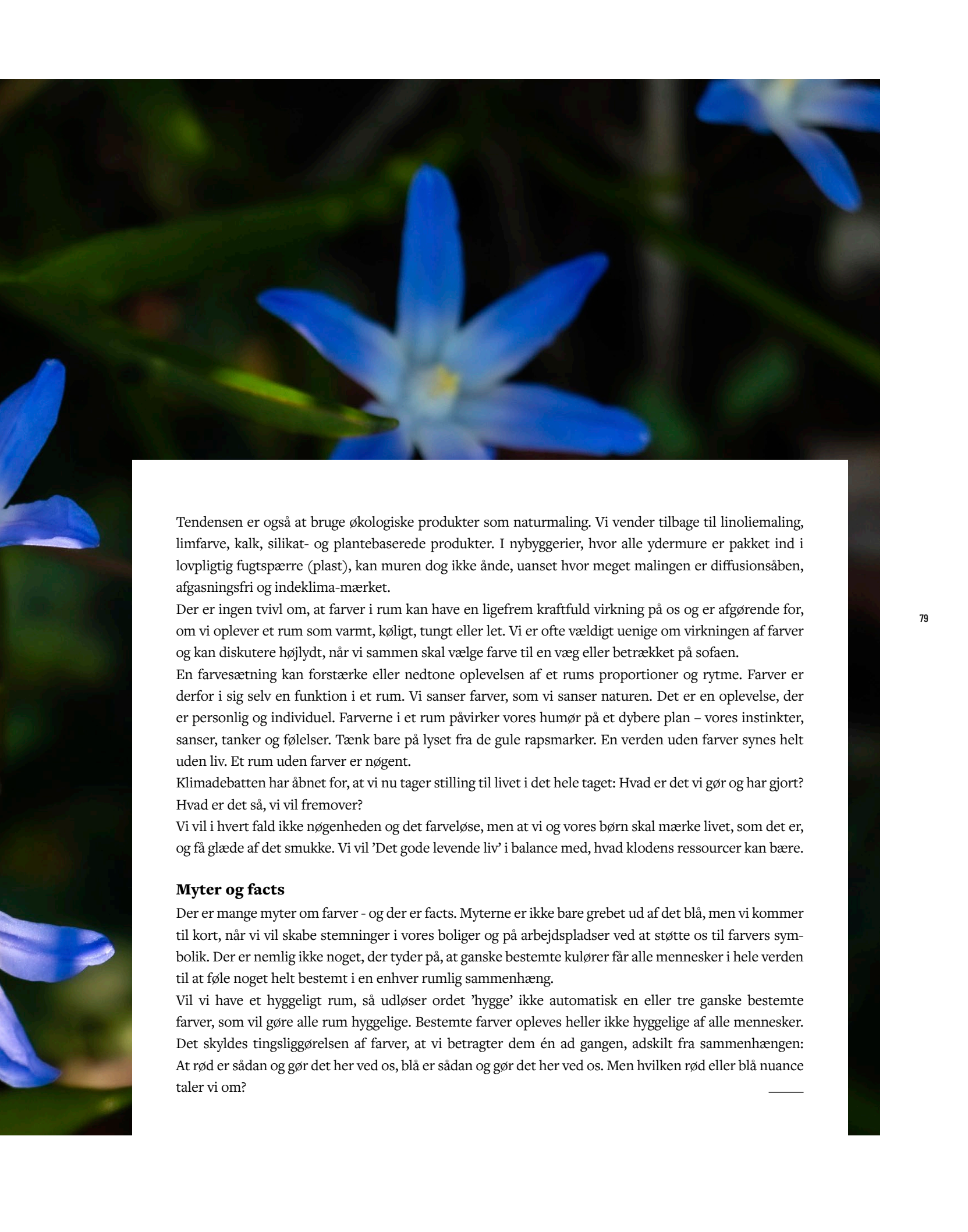
Det sort-hvide repræsenterer en tid, hvor mennesker betragtes som varer og meget tingsliggøres, fordi det skal tælles, måles og vejes. Farverne sort og hvid vil dog også komme til at indgå som stænk i fremtidens farverigdom.

Globalitet

De kommende årtier vil der komme mange farvekollektioner i spil, både følgende de skiftende modetendenser, men mest af alt kommer vi til at se mangfoldighed og global forskellighed, der især bliver synliggjort med farver. Farvenuancer og farvesammensætninger vil repræsentere globalitet, der er en verdensomspændende opfattelse af, at der er kontakt mellem alle mennesker, og at sammenhænge går på tværs af verdensdelene.

Mange unge vil bare springe ud i det, lege med farver og føle sig frem. Opleve, at de sætter deres eget mærke på verden, som manifestation af at de hører til og skaber fremtiden.

Samtidig vil farverne være med til at fastholde essensen af de gamle kulturer. Mange vil derfor søge tilbage til, hvilke farvenuancer og -kombinationer der lokalt var fremherskende før i tiden. Der vil være en tendens til at tro, at malermestre og håndværkere gjorde det bedre i gamle dage. Slotte og herregårde vil blive besøgt og undersøgt, og endnu en gang vil magtens kulører blive efterlignet.

Tendensen er også at bruge økologiske produkter som naturmaling. Vi vender tilbage til linoliemaling, limfarve, kalk, silikat- og plantebaserede produkter. I nybyggerier, hvor alle ydermure er pakket ind i lovpligtig fugtspærre (plast), kan muren dog ikke ånde, uanset hvor meget malingen er diffusionsåben, afgasningsfri og indeklimate-mærket.

Der er ingen tvivl om, at farver i rum kan have en ligefrem kraftfuld virkning på os og er afgørende for, om vi oplever et rum som varmt, køligt, tungt eller let. Vi er ofte vældigt uenige om virkningen af farver og kan diskutere højlydt, når vi sammen skal vælge farve til en væg eller betrækket på sofaen.

En farvesætning kan forstærke eller nedtone oplevelsen af et rums proportioner og rytme. Farver er derfor i sig selv en funktion i et rum. Vi sanser farver, som vi sanser naturen. Det er en oplevelse, der er personlig og individuel. Farverne i et rum påvirker vores humør på et dybere plan – vores instinkter, sanser, tanker og følelser. Tænk bare på lyset fra de gule rapsmarker. En verden uden farver synes helt uden liv. Et rum uden farver er nøgent.

Klimadebatten har åbnet for, at vi nu tager stilling til livet i det hele taget: Hvad er det vi gør og har gjort? Hvad er det så, vi vil fremover?

Vi vil i hvert fald ikke nøgenheden og det farveløse, men at vi og vores børn skal mærke livet, som det er, og få glæde af det smukke. Vi vil 'Det gode levende liv' i balance med, hvad klodens ressourcer kan bære.

Myter og facts

Der er mange myter om farver - og der er facts. Myterne er ikke bare grebet ud af det blå, men vi kommer til kort, når vi vil skabe stemninger i vores boliger og på arbejdspladser ved at støtte os til farvers symbolik. Der er nemlig ikke noget, der tyder på, at ganske bestemte kulører får alle mennesker i hele verden til at føle noget helt bestemt i en enhver rumlig sammenhæng.

Vil vi have et hyggeligt rum, så udløser ordet 'hygge' ikke automatisk en eller tre ganske bestemte farver, som vil gøre alle rum hyggelige. Bestemte farver opleves heller ikke hyggelige af alle mennesker. Det skyldes tingsliggørelsen af farver, at vi betragter dem én ad gangen, adskilt fra sammenhængen: At rød er sådan og gør det her ved os, blå er sådan og gør det her ved os. Men hvilken rød eller blå nuance taler vi om?

Grøn er den farve, der findes i allerflest nuancer i naturen, men vi oplever jo ikke en lys æblegrøn og en dyb grangrøn på samme måde, ligesom det også er afgørende for, hvad vi oplever og ser, om farven fylder en stor vægflade eller udgør et mindre drys, som farven på en skål eller pude.

Og hvordan virker farverne på os, når vi vil sætte flere kulører sammen? Det vil vi nemlig, fordi vi søger helheden, som gik tabt i årtier, hvor vi søgte enkelhed og at forstå verden ud fra adskillelsesparadigmet udtrykt i hvid/sort, lys/mørk. Farvekombinatorik i rumlig sammenhæng er kompleks og kan ikke nødvendigvis forklares verbalt, kun sanses og føles og beskrives i metaforer og billeder som: "Stuens atmosfære skal være som en sommerdag ved stranden."

Vi ved udmærket, hvordan det føles at være der, selv om vi måske ikke har ord, der kan forklare det. Det er stemning og stil i den samlede indretning, der afgør, hvad vi oplever. Når det er sagt, så er farver og lys de vigtigste grundelementer for stemning og atmosfære i en indretning. Det er farver og lys, der sammen med rummets iboende rumlighed er basis for rummets personlighed og karakter. Især når alt i et rum ikke har samme kulør eller samme lyshed. Når farverne står i kontrast til hinanden, forstærker det, at vi både kan se forskel på noget og sanse fornemmelsen af helheden.

Farvevirkning og farveopfattelse

Kan røde vægge helbrede? Ingen malede flader kan i sig selv helbrede, uanset farve. Alligevel har farver og farvesammenstillinger stor effekt på vores humør og velbefindende. Sammen med de øvrige elementer i en indretning kan de være med til at skabe ro, livlighed, varme, aggression, fred og sammenhæng.

Grundlæggende har det betydning for vores velbefindende, om farverne er:

1. Kulørstærke, kulørsvage/afdæmpede eller ukulørte.
2. Varme eller kolde/kølige.
3. Lyse eller mørke.

Det har også betydning for oplevelsen, hvordan der er farvesat, det vil sige om farvesammenstillinger er tone-i-tone, med stor kulørkontrast, i natur-farve-skala, sort-hvid-grå-skala, om farverne er brugt på store flader som del af at forstærke arkitekturelementer, eller om de har et udsmykkende billedmæssigt eller mønsterudtryk i indretningen. Farvesætninger kan opbryde den fysiske form af et rum, for eksempel med lodrette eller vandrette striber eller beskæringer, der går på tværs af rummets form og genskaber illusionen af nye rumligheder.

Det eksperimentelle i farvesammenstillinger og måden at farvesætte på vil i fremtiden give individualitet til de mange ensbyggede lejligheder, der er stablet ovenpå hinanden. Det bliver spændende at besøge hinanden, nu hvor vi slår rød, der hvor vi er.

Generelt oplever de fleste mennesker lyse farver som netop lyse, og mørke farver som netop mørke. Mange oplever lyse farver som lette og mørke farver som tunge. Men ikke altid. Mørke farver opleves for eksempel også som hyggelige, jordbundne og nærværende, ligesom lyse farver af nogle opleves som lette og feminine. Oplevelsen afhænger selvfølgelig også af de præcise farvekulører og farvenuancer, ligesom det afhænger af personen, der ser og personens stemningstilstand i øjeblikket.

Rødlige, gullige og brunlige farver opleves gerne som varme – blålige, violette og mange blågrønne farver opleves af de fleste som kølige. Også omkring varmekold-begrebet kan der være forvirring og uenighed. For professionelle farvesættere betegnes farverne kolde og varme efter bølgelængder og temperatur i lysspekteret: Violet er hurtigst og køligst, rød er langsomst og varmest. Ultraviolet lys, som vi ikke kan se, føles som kulde, når den bestråles på huden. Infrarød, som vi heller ikke kan se, føles brændende varm, når den bestråles på huden.

Mange mennesker oplever helheden, rummets samlede stemning og atmosfære med dets farver, lys, genstande og volumener imellem møbler – uden at fokusere på, hvordan en enkelt farve i rummet ses eller opleves.

Farver og lys

Farvernes fremtræden, det vil sige, det vi ser som en farve, afhænger først og fremmest af rummets dagslysforhold og belysning. Hver lyskildes egen farvetemperatur fra kold til varm, der måles i kelvin – og af lyskildens evne til at gengive farver, der måles i RA. En lyskilde med en kold farvetemperatur kan sagtens være god til at gengive varme farver, som halogen og visse LED-lyskilder. Evnen til farvegengivelse angives efter en RA-skala fra 1-100, hvor 100 svarer til dagslyset. Mange LED-lyskilder og lysstofrør til kontorer har en RA-værdi på 82-92. Lysets styrke, altså hvor kraftigt det er, måles i lux, og hvordan lys fra forskellige lyskilder lapper ind over hinanden og veksler med skygge og mørke, har også indflydelse på, hvordan farver fremstår i et rum. Derfor er farvesætning på ingen måde enkelt. —

Foto: Henrik Prange

Kunstmalere har altid eksperimenteret med, hvordan forskellige kulører og nuancer interagerer og ændrer karakter afhængig af de omkringliggende farver og indholdet af forskellige nuancer og kulører i den enkelte farve. Derfor kan vi ikke adskille oplevelsen af en enkelt farve fra den helhed, den indgår i. Fra maleriets motiv eksempelvis. Eller vægfarven fra den samlede indretning og rummets belysning.

Samspil

Oplevelsen afhænger samtidig af, om overfladernes strukturer er grove, fine, blanke, matte eller glatte, af farvernes samspil med rummets størrelse og stil, af inventarets karakter og måden, der er møbleret på, samt af belysning og dagslysforhold. Derfor er det umuligt at vide præcist, hvordan hvert enkelt menneske vil opleve nuancer af farver i en konkret indretning.

Tilføjer vi ekstra farver til et allerede farvesat rum, synes de eksisterende farver at ændre karakter. Det er et fysiologisk fænomen, idet øjet korrigerer farver efter, hvilke baggrundsfarver de ses sammen med. Eksempelvis kan farven, vi først så som gulgrøn sammen med en blå stol, nu virke blågrøn sammen med en rød stol. Vores øjne ser et samlet billede af farvekollektionen, lægger lys til og trækker lys fra.

Det er beskrevet af Josef Albers, som kalder det farvers interaktion og beskriver det fænomen, at en farve kun ses som en bestemt farve, indtil den sættes sammen med en anden og andre farver. Det er den samlede farvekollektion i en indretning, der iscenesætter en tilsigtet stemning – ikke hver farve hver for sig. Da der er utallige måder at sammenstille farver på i en indretning, er der derfor ikke nogen let genvej eller ganske bestemte farvekombinationer, der virker alle vegne.

Det er nødvendigt til hvert rum at prøve sig frem og have flere farver i spil samtidigt, før man vælger endeligt – at gøre sig umage. Det er nemmest, hvis man først definerer, hvilken stemning man ønsker og ikke en bestemt farve. Det giver flere valgmuligheder inden for en farverække.

Mens mørke farver – som i maling – absorberer lyset, så reflekterer de lyse farver mest lys tilbage i et rum. Er farven på et gulv eksempelvis sort, så hjælper det ikke med flere lux, det meste lys absorberes uanset. Meget kulørstærke farver og stor kontrast mellem farver i forskellig kulør og lyshed fører ofte til de største diskussioner om, hvorvidt man kan lide eller ikke lide det. Altså en meget subjektiv vurdering.

Kulørstærke farver opfattes generelt både som mere påtrængende, men også som livligere og gladere, end afdæmpede farver med kun lidt kulør. Afdæmpede farver opfattes til gengæld som mere rolige/beroligende/venlige.

Farvesætning med afdæmpede og afstemte farver og med nøje udvalgt kontrast mellem kulørerne opleves af mange mennesker som smagfuld, klassisk og elegant. Andre finder den samme farvesammensætning ked-sommelig og uinteressant.

Er farvesætningen i et rum næsten helt uden kontraster og komplementaritet, og er kulørerne tilmed meget afdæmpede, kan rummet ofte opfattes som trist eller ligegyldigt. Især hvis farvesætningen er domineret af grålige nuancer, fordi grå farver indeholder sort, der absorberer lys. Rum, hvor alt er hvidt fra rummets overflader til inventaret, kan opleves som rene og kliniske, men også som skræmmende.

Farveblanding

Farveblanding af pigmentfarver (som i maling) er forskellig fra farveblanding af lysfarver (som på computeren). Farveblanding af pigmenter kaldes subtraktiv farveblanding: Jo flere farver vi blander, des mere lys trækkes fra. I princippet indtil vi har sort maling. Farveblanding af lys kaldes additiv farveblanding: Jo flere farver vi blander, des mere lys får vi. I princippet indtil vi har hvidt lys.

Derfor kan man ikke finde farver til rum (vægge, lofter, gulve, møbelbetræk) på computeren. I det virkelige fysiske liv har forskellige kulører på flader evnen til at trække lys fra, mens belysningen og lyset lægger lys til. Både den additive og den subtraktive farveblanding er i spil, når rum skal farvesættes. Mange har gennem historien interesseret sig for mystikken bag farver. Blandt andet Newton, Johann Wolfgang von Goethe, Johannes Itten og Josef Albers. Deres omhyggelige undersøgelser, eksperimenter og forskning har vist vidt forskellige resultater med både lysfarver og pigmentfarver. Selv eksperterne er altså ikke enige – farver er og forbliver mystiske og derfor også tiltrækkende for os.

Goethes, Ittens og Albers' praktiske forsøg er af størst betydning for, hvordan vi i dag får farver til at virke på tilsigtede måder, når det gælder farvesætning af rum. Goethe mente, at øjet er skabt til at korrigere farve- og lyskontraster, fordi vi åndeligt søger at finde balance mellem polariteter. Der er da heller ingen tvivl om, at længslen efter farver lige nu afspejler længslen efter åndrighed, helhed og det levende. Vi bevæger os ind i et helhedsparadigme, langsomt accepterende kompleksiteten og hermed også det mystiske og magiske, som kun forstås med hjerte og sjæl.

Det er fascinerende, hvordan et nyt betræk på stole i flere farver og en til to vægfarver kan ændre stemningen i mødelokalet. Der kommer farver, fordi vi vil bevæges, mærke at vi lever – også på arbejde.

På arbejdspladser vil der komme sociale, semisociale og intime zoner med forskelligt kulørudtryk. Vi skal kunne vælge os ud og ind af stemning, afhængig af dagens humør, om vi skal mødes, fordybe os eller udfolde kreativitet.

EN LILLE GUIDE

Der findes mange myter om farvers fysiske, psykologiske og visuelle virkning. Mange bliver skuffede, når det smukke ved farveprøven fremstår alt andet end smukt, malet op på en hel væg. Skal man farvesætte rum, gælder det først og fremmest om at bruge øjnene – stole på det vi ser og sanser – og prøve os frem.

For at sikre, at farverne kommer til at fremstå, som man ønsker, skal man ikke vælge én farve ad gangen, men to til tre muligheder inden for hver farvenuance, så man kan afprøve virkningen på stedet med det rigtige lys, ligesom det også er en mulighed at ændre lyskilder. Det er nødvendigt at arbejde med alt, der skal farvesættes, samtidig. Herunder også materialers overflader: træ, stål, sten, tekstil, skin, papir (tapeter) med mere.

1. Få først et overblik over, hvilke flader og genstande der skal besluttes farver til i et rum. Skriv en liste eller lav småkitser, som en slags huskeseddel. Find et mål for, hvad farverne samlet skal kunne i rummet, f.eks. om farverne skal lysne, nedtone, berolige, inspirere og hvordan enkeltelementer skal fremstå i forhold til resten. Eksempel: Vinduerne skal være synligt adskilt fra væg, sofaen skal virke mest fremtrædende, rummet skal virke som om solen altid skinner etc.
2. Find derefter ud af, hvordan hver flade og genstand skal fremstå i forhold til hinanden ved hjælp af følgende begreber: lys/mørk, varm/kold, kulørstærk/kulørsvag/ukulørt.
3. Noter, hvis der er ting, der visuelt skal være mere fremtrædende end andre, for eksempel at noget skal være mere kulørstærkt end alt det øvrige i rummet.
4. Beslut, hvilken stemning rummet skal fremstå med som en helhed: For eksempel let/tung, livlig/rolig og lignende.
5. Herefter kan findes to til fire farver for hver flade/genstand. Disse kan organiseres i 'familier', så alle farver vurderes samtidig. Handler det om fliser, tekstiler og gulvtæpper, er det nødvendigt at anskaffe prøver på de rigtige materialer, da print fra computeren ikke duer. Placer gerne farveprøverne i den rigtige belysning og på det sted i rummet, hvor de skal ende med at bo.
6. Handler det om vægfarver, så mal to til tre nuancer op i lidt større områder – farven kan ikke vurderes alene ud fra en lille papirprøve, der kan være retningsgivende.

En farve kan betage opmærksomheden, når den er usædvanlig og smuk: Som en sommer-himmel-blå, en solnedgang, en sennepsmark og lyset over engen en tidlig morgen. Farver i rum kan give inspiration, arbejdsglæde og livslyst. En farverig fremtid. ×